

2018-05-02

Socialdepartementet
Enheten för familj och sociala tjänster

Er referens: S2017/07382/FST

Remissyttrande över SOU 2017:101 – Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen* (SOU 2017:101). RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning

- RFSL tillstyrker utredningens förslag att utvidga vilka som kan likställas med föräldrar, dock vill vi se en lösning där alla vuxna som tar ett föräldraansvar för ett barn ska kunna likställas med förälder i föräldraförsäkringens mening, oavsett inbördes relationer.
- RFSL anser att 90 dagar ska kunna överlåtas till personer som inte är likställda med föräldrar, framför allt för att underlätta för ensamstående föräldrar.
- RFSL anser att det måste skapas en lösning där upp till fyra personer, två föräldrar samt två personer som likställs med föräldrar, kan dela lika på föräldrapenningdagarna, och avråder alltså från att reservera ytterligare 40 dagar till vardera vårdnadshavare. Om fler dagar ska reserveras till respektive vårdnadshavare behövs en flexibilitet kring detta så att familjekonstellationer med fyra vuxna som delar på föräldraansvaret kan fortsätta dela lika på föräldrapenningsdagarna.
- RFSL anser att ett barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare och att en utredning kring hur detta skulle kunna lösas bör tillsättas snarast.

Vilka som kan likställas med föräldrar

RFSL uppskattar utredningens arbete med att se över hur möjligheterna för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningförmånerna ska förbättras. Vi har i tidigare remissyttrande välkomnat utredningens förslag att utvidga möjligheten att likställas med en förälder till att gälla fler, utan krav på nuvarande eller tidigare äktenskap eller gemensamma barn.

Men att begränsa möjligheten att likställas med en förälder till en person vårdnadshavaren stadigvarande bor tillsammans med utestänger dock familjekonstellationer där fler föräldrar

än två stadigvarande bor tillsammans. Det utestänger också familjekonstellationer där de två vårdnadshavarna är gifta med varandra och det finns en tredje (och eventuellt fjärde) förälder till barnet samt familjekonstellationer där vårdnadshavaren/vårdnadshavarna inte bor tillsammans med den eller de som kommer att ta föräldraansvar för ett barn. RFSL anser att dessa begränsningar är olyckliga och att utredaren borde inkludera fler familjekonstellationer än vad som nu föreslås.

RFSL anser att vem som får ta del av föräldrapenningen borde avgöras av om man har ett föräldraansvar för barnet eller inte. Inte vilka relationer man har till andra vuxna. Förbundet anser att barnets bästa är om alla som i praktiken är föräldrar till ett barn kan dela på föräldrapenningdagarna, oavsett hur familjen i övrigt lever eller om de vuxna har kärleksrelationer med varandra eller inte.

RFSL förespråkar en lösning där alla som tar ett föräldraansvar för ett barn ska kunna likställas med förälder i föräldraförsäkringens mening. Den eller de som inte är vårdnadshavare anmäler sig till Försäkringskassan för att få likställas med en förälder och intygar på heder och samvete att denna/dessa i praktiken kommer att ta ett föräldraansvar för barnet. Barnets vårdnadshavare skriver också under denna anmälan om att denna person ska likställas med en förälder. Alla som likställs med en förälder ska ges samma möjlighet att ta del av föräldraförsäkringen som vårdnadshavarna och samma rättigheter som vårdnadshavarna när det gäller att ta ut föräldraledighet.

Överlåta dagar till personer som inte likställs med föräldrar

RFSL välkomnar också utredningens förslag att det ska vara möjligt att överlåta föräldrapenningdagar till någon som inte likställs med förälder. Detta ger möjlighet för föräldrar att överlåta dagar till andra viktiga vuxna i barnets liv, vilket inte minst underlättar för ensamstående föräldrar som vill stärka barnets relation till andra viktiga vuxna och ha möjlighet att dela föräldraledigheten med dessa. Det skulle vara ett viktigt första steg för att erkänna viktiga personer i ett barns liv utanför föräldrars eventuella kärleksrelation.

Ensamstående med barn har i dagsläget en mycket utsatt position i förhållande till föräldraförsäkringen, där dessa inte kan överlåta dagar till någon annan utan att gifta sig med personen. Det är viktigt att underlätta för ensamstående föräldrar att både kunna ha ett arbetsliv och ett familjeliv. Därför anser RFSL att ensamstående ska kunna överlåta dagar till någon annan vuxen person, oavsett juridisk koppling till den personen. 60 dagar, som utredningen föreslår, är enligt oss för lite. Vårt förslag är att minst 90 dagar borde gå att överlåta till person som inte likställs med förälder.

Reservering av ytterligare dagar till vårdnadshavare

RFSL sympatiserar med den politiska ambitionen att skapa ett mer jämnt fördelat uttag av föräldraförsäkringen mellan föräldrar, oavsett om dessa lever i ett olikkönt parförhållande eller inte. RFSL välkomnar samtidigt att utredningen inte föreslår en fullständig uppdelning av dagarna mellan två vårdnadshavare, där hälften av dagarna reserveras till vardera vårdnadshavare utan möjlighet att överlåta delar av dem till ytterligare föräldrar eller andra viktiga vuxna i barnets liv.

Inför att antalet reserverade dagar utvidgades från 60 till 90 dagar uttryckte RFSL en oro kring utvecklingen mot en fullständig uppdelning av föräldrapenningdagarna mellan två vårdnadshavare och påpekade att detta skulle försvåra för många familjer där fler än två vuxna delar på föräldraansvaret. Vi uppskattar därför att utredningen tagit i beaktande och tydligt redovisar vilka konsekvenser en fullständig uppdelning av dagarna mellan två vårdnadshavare, i form av reservering, skulle få för familjer med fler än två föräldrar.

Den väg som utredningen föreslår, att reservera ytterligare 40 dagar för vardera vårdnadshavare, begränsar dock på ett olyckligt sätt möjligheten för familjer med fler än tre föräldrar att dela lika på föräldradagarna. Förslaget att reservera 130 av sammanlagt 460 föräldradagar till vardera vårdnadshavare möjliggör för tre föräldrar att dela näst intill helt lika på föräldradagarna men stänger nuvarande möjlighet att som fyra föräldrar kunna ha ett jämnt uttag av föräldraförsäkringen. Om fler dagar ska reserveras till respektive vårdnadshavare behövs en flexibilitet kring detta så att familjekonstellationer med fyra vuxna som delar på föräldraansvaret kan fortsätta dela lika även på föräldrapenningdagarna.

Med nuvarande lagstiftning är det möjligt för familjer bestående av fyra föräldrar, exempelvis två gifta par som skaffat barn tillsammans och där en person från vardera par är vårdnadshavare, att dela lika på föräldrapenningdagarna genom att vardera vårdnadshavare kan överlåta dagar till någon den bor ihop med och som den är eller har varit gift med, eller har eller har haft barn tillsammans med. Utredningens förslag, i vilket fler dagar reserveras, innebär att denna möjlighet försvinner.

Logiken haltar i att å ena sidan utvidga möjligheten att likställas med en förälder till att gälla fler, och samtidigt inskränka i möjligheten till att fyra föräldrar ska kunna fördela föräldrapenningen jämnt mellan sig. Att som likställd förälder i en familjekonstellation med fyra föräldrar inte ha möjlighet att ta ut lika många föräldrapenningdagar som övriga tre innebär att en skillnad görs mellan föräldrar som enligt utredningens förslag ska just *likställas* med övriga föräldrar.

Förslaget innebär att familjer med fyra föräldrar kommer behöva välja mellan att en fjärde förälder tar ut långt färre dagar än övriga tre eller att de båda likställda föräldrarna delar lika på de dagar som inte är reserverade, och därmed båda två kommer att kunna ta ut färre föräldrapenningdagar än vårdnadshavarna. Oavsett vilket alternativ familjen väljer gör det att en skillnad görs mellan föräldrars möjlighet att ta del av föräldraförsäkringen.

Utredningen är medveten om detta, det vill säga att förslaget skulle innebära att det i familjer där fyra föräldrar delar på föräldraansvaret "inte skulle vara möjligt att använda exakt lika många dagar". Ett av argumenten för att man valt att bortse från detta är att man menar att koncentrationen av föräldrapenningen till vårdnadshavare är rimlig, med utgångspunkten att det är vårdnadshavarna som har till uppgift att sörja för barnet. Vi är medvetna om hur föräldrabalkens regler ser ut och vilka begränsningar de medför samt att denna utredning inte haft möjlighet att föreslå förändringar som omfattar föräldrabalkens regler om föräldraskap och vårdnad. RFSL anser dock att ett barns bästa torde vara om alla som i praktiken är föräldrar till ett barn kan dela lika på föräldrapenningdagarna.

Det är beklagligt att utredningen i sin ambitionen att skapa ett mer jämnt fördelat uttag av föräldrapenningen mellan föräldrar inte föreslagit en lösning för hur en jämställd föräldraförsäkring skulle kunna innefatta även familjekonstellationer med fyra föräldrar. Framför allt då det enligt nuvarande lagstiftning är möjligt för vissa familjekonstellationer med fyra föräldrar att dela lika på föräldrapenningdagarna. RFSL menar att sådan lösning är möjlig, utan att man för den skull behöver förkasta förslaget att reservera fler dagar till vårdnadshavarna. En lösning skulle kunna vara att en behovsprövning införs i form av en lösning där dagar som reserverats till respektive vårdnadshavare ska vara möjliga att överlåta till en likställd förälder men inte till den andra vårdnadshavaren. En sådan lösning skulle innebära en flexibilitet för familjer med fler än tre föräldrar utan att omkullkasta tanken om en utvidgning av reserverade dagar för att skapa större jämställdhet mellan könen.

Ny utredning: Fler än två vårdnadshavare

RFSL anser, för barnens bästa, att ett barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare. Ett barn bör ha rätt till alla sina föräldrar. Vi är medvetna om att detta legat utanför utredningens uppdrag att se över, men anser att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som får i uppdrag att undersöka hur detta praktiskt skulle kunna se ut.

Deidre Palacios

Tf vice förbundsordförande RFSL

Anna Galin

Förbundsstyrelseledamot RFSL